

Рецензії

Оксана Білик

Сучасна мовна дійсність в осмисленні українського термінознавця

Рецензія на монографію Фаріон І. Д., Куньч З. Й., Василюшина І. П., Микитюк О. Р., Ментинської І. Б. «Термінологічна актуалізація української мовної дійсності» (Львів: Галицька Видавнича Спілка, 2020. 232 с.)

Творчий колектив відомих українських термінознавців презентував вибагливому читачеві нове змістовне видання – монографію, що порушує низку складних проблем нинішньої української мовної дійсності, пов'язаних зі становленням термінології в сучасному глобалізованому світі та з міграцією лексики з загальнолітературної мови до галузевих терміносистем та у зворотному напрямі. Щоби краще збагнути специфіку цього наукового видання, варто звернути увагу саме на назву, яка акцентує на актуальних динамічних змінах, що притаманні сучасним мовним реаліям, зокрема в царині термінології.

Будь-яка галузь науки розвивається, спираючись на визначену й зафіксовану в термінах систему понять. Становлення терміносистем нерозривно пов'язане з об'єктивними загальномовними явищами й процесами. Сучасна українська науково-технічна термінологія – це відносно стабільна і закріплена традицією лексико-семантична система, що поступово вдосконалюється. Стрімкий розвиток науково-технічного прогресу зумовлює високу інформативність термінологічної лексики. Водночас під впливом термінології загальнолітературна мова теж зазнає суттєвих трансформацій. Зважаючи на це, слід наголосити на особливій актуальності появи колективної монографії науковців катедри української мови Національного університету «Львівська політехніка».

Автори цієї праці зосередили увагу на проблемних питаннях сьогоднішньої української мовної дійсності, пов'язаних зі становленням термінології в сучасному глобалізованому світі та з міграцією лексики. Зауважено на важливих і позитивних, і негативних змінах у системі сучасної української літературної мови, які стосуються різних аспектів життєвого циклу терміна: від його появи, що може бути зумовлена і власне мовними, й позамовними чинниками, і до цілковитої адаптації на всіх рівнях мовної системи аж до переходу із наукового дискурсу в художній чи публіцистичний контекст.

Наукова новизна монографії полягає в теоретичному обґрунтуванні засад творення термінної одиниці, розкритті значення терміна *англоварваризація* як порушення закону рівноваги чужих і питомих слів та залежність від зовнішнього тиску сучасної глобальної англomanії, аналізі парадигми терміна *концепт* у літературознавстві і синонімних рядів термінів *демократія* (*демократизм*), *соціалізм*, *комунізм* та їхніх атрибутивних модифікаторів у суспільно-політичній концепції ідеолога українського націоналізму Д. Донцова, а також в інтерпретації високої здатності термінної лексики до семантичних перетворень у контексті художнього стилю літературної української мови.

У першому розділі досліджено сучасне мовно-суспільне явище англоварваризації в освітньо-науковому дискурсі. Розкрито позамовні чинники цього явища та внутрішньомовні лексичні зміни, що стали наслідком колоніального та постколоніального становища українського суспільства. Особливо вагомими й цінними, на наш погляд, є рекомендації щодо шляхів усунення цього загрозливого явища та практичні поради щодо заміни англійських варваризмів питомими українськими відповідниками.

Другий розділ присвячено проблемі детермінологізації як засобу створення художньої образності. На прикладі роману Ліни Костенко «Записки українського самашедшого» виокремлено детермінологізми різного рівня й констатовано: термінна лексика демонструє високу здатність до семантичних модифікацій у контексті художнього стилю літературної української мови. Детермінологізми не лише слугують для точного й влучного позначення тих чи тих понять і сприяють підвищенню інтелектуального рівня читачів, вони також покликані створювати нові яскраві та оригінальні стилістичні засоби.

У розділі «Парадигма терміна концепт у літературознавстві» проаналізовано структуру макроконцептів та їхні семантичні поля, здатність концепту виражати мистецьку індивідуальність автора (концептоносія), а також зосереджено увагу на висвітленні національно-історіософських концептів у творчості українських письменників-емігрантів.

Цікавий і змістовний розділ, в якому проаналізовано політичні доктрини Д. Донцова крізь призму термінології. На основі джерельного матеріалу віднайдено дефініції термінів *демократія* (*демократизм*), *соціалізм*, *комунізм*, з'ясовано синонімні ряди з поданими лексемами, простежено формування антитези, виокремлено метафори, охарактеризовано персонімію та атрибутивні модифікатори зазначених термінів.

У п'ятому розділі зроблено аналіз сучасної української комп'ютерної термінології в словотвірному й лексико-семантичному аспектах. Виокремлено найпродуктивніші способи творення комп'ютерних терміноодиниць, з'ясовано специфіку процесів термінологізації та ретермінологізації комп'ютерних терміноодиниць, простежено освоєння чужомовних запозик у комп'ютерній термінолексичі на фонетичному, словотвірному, морфологічному та семантичному рівнях.

Пропонована колективна монографія, безперечно, є вагомим науковим дослідженням, позаяк засвідчує новаторство авторського колективу, з одного боку, і актуальність, змістовність, практичну цінність монографії, з другого. У рецензованій роботі проаналізовано окремі аспекти термінологізації, детермінологізації, ретермінологізації в українському термінознавстві й поповнено науковий дискурс новими спостереженнями та висновками, продемонстровано загальну методику опису явища детермінологізації, а також введено до наукового обігу новий ілюстративний матеріал. Книга зацікавить дослідників, сферою наукових інтересів яких є проблеми термінознавства. Гадаю, що зібрані й проаналізовані у цьому виданні ілюстративні матеріали стануть особливо цінним довідково-навчальним матеріалом для молодого покоління – студентів і аспірантів. Монографія не лише сприятиме утвердженню фахових знань молоді, а й посилюватиме мовну компетенцію юнаків і юнок.

Списки використаної літератури до кожного розділу засвідчують, що під час роботи над монографією було використано численні наукові, навчально-методичні й довідкові видання: монографії, наукові й науково-популярні статті, навчальну літературу, термінологічні й енциклопедичні словники, нормативні та спеціальні видання. Відтак вона, безумовно, привертає увагу філологів, педагогів, а також усіх, кого цікавить життя українського слова, зокрема й наукового терміна.

Білик Оксана Сергіївна – кандидат педагогічних наук, доцент кафедри іноземних мов Національного університету «Львівська політехніка»